

UNA UTOPIA A VALÈNCIA

Estrenar cinema en català

Les sales exhibidores de la ciutat de València, per les raons que siga, han demostrat en els últims anys, d'ençà que hi ha produccions catalanes en versió original o produccions estrangeres en versió catalana, fortes reticències a exhibir-les.

Els empresaris argumenten l'escassa rendibilitat del producte, atès el poc interès del públic, però sembla que no és l'única causa, ja que en les comptades ocasions que el públic ha tingut accés a la versió catalana, els resultats han desbordat les previsions.

Hem volgut sondejar les opinions de la gent implicada en la cinematografia, en l'àmbit de la producció, la direcció i la programació empresarial. Cadascú ens n'ha fet una visió diferent, però la situació continua tan inamovible com fa deu anys. La solució és urgent; els qui ho poden resoldre, passius.

Els antecedents

Poc després de les deu de la nit

Estrenar en versió catalana a València en una sala de característiques normals sempre ha estat un problema. Ara, amb la imminent estrena de l'última realització de Francesc Bellmunt, torna la polèmica.

Pau Puigpunyent

d'aquell dilluns 24 de gener de 1977, el pati de butaques de la sala de cinema Artis s'ompli de xiulets, crits diversos i mans que obstaculitzaven la projecció sobre la pantalla. Per als espectadors, era una manera de manifestar la disconformitat per la versió castellana de la cinta que s'hi estrenava: *La ciutat cremada*, d'Antoni Ribas.

L'empresa, així les coses, va decidir de suspendre la sessió, tot i que el director va aduir que tenia la cinta en

versió original al cotxe. El film s'havia estrenat uns dies abans a Madrid en versió catalana; les sales exhibidores valencianes, però, feien un gest intolerant. I l'actitud serviria de precedent.

Com a conseqüència, unes dues-centes persones signaren un escrit que fou tramès al director de la sala posant-hi en relleu la sensació de ser tractats d'estrangers en la nostra terra. L'afirmació no era gratuïta, ja que habitualment la sala havia exhibit cintes estrangeres en versió original subtitulada sense cap tipus de perjudici. Ben al contrari, les projeccions en versió original han conferit a la sala un cert aire de modernitat professional.

Dos dies després, l'empresa va accedir a realitzar una sessió en català per tal de tranquil·litzar la concurrència. A partir d'ací, sistemàticament, els responsables de programació de l'empresa no han contractat cap realització catalana en versió original.

A l'esquerra, sala Rialto, de València. Dalt, «La ràdio folla», de Bellmunt, encara per estrenar al País Valencià. A la dreta, Nastàssia Kinski en «Simfonia de primavera». Baix, «Bilbao», de Bigas Luna.

Com fou el cas de *Victòria*, també d'Antoni Ribas.

L'estrena, pel febrer de 1984, de *Victòria*, film que alguns denominaren el *Novecento* català, també provocà contundents protestes, tant a València com a Castelló, per part d'Acció Cultural del País Valencià, que féu públiques diverses opinions demanant als productors, els distribuïdors i les empreses exhibidores la

correcció d'aquesta situació discriminatòria.

Un mes després, al març de 1984, Francesc Bellmunt estrenava *Pa d'àngel* a València en versió original. Tot, gràcies a la col·laboració, també, d'Acció Cultural amb les empreses Serrano Llàcer, propietària de la sala Rialto, i Òpal Films, productora de la cinta.

Aquest acord facilitava l'exhibició

del film a meitat de preu en la sessió nocturna a favor dels socis de l'entitat cultural. La fórmula, segons els empresaris, va obtenir uns resultats òptims, ja que la sessió en català féu doble taquilla que les altres dues en castellà.

L'empresa Serrano Llàcer ha estat l'única, pel que fa a sales d'una certa envergadura, que durant aquests anys ha mostrat una actitud permeable a

les versions catalanes. Amb la creació del Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana, però, el govern valencià adquireix la sala per tal d'ubicar-hi les representacions del nou projecte teatral.

D'aquesta manera, productores i públic queden sense l'única sala de la ciutat de València menys oposada a la projecció en llengua pròpia, tot i que hi ha d'altres sales —d'art i assaig, sobretot— bastant obertes, però que, en tot cas, confereixen un to marginal a la pel·lícula i no aporten el rendiment calculat pels responsables.

L'eterna negativa

El treball més recent de Francesc Bellmunt, *La ràdio folla*, ha tornat a xocar amb l'actitud contrària dels empresaris exhibidors de la ciutat de València.

Posats en contacte amb el productor, Josep Antoni Pérez Giner, responsable d'Òpai Films, ens ha manifestat: «Nosaltres només teníem una eixida, que era el cinema Rialto, on no hi havia problemes, però ara ha estat comprat per la Generalitat.

Els cinemes normals no volen saber res de versions en català, no volen complicar-se la vida i al·leguen raons d'índole comercial. Diuen que hi ha molta animadversió al català i que no aniria la gent a veure la pel·lícula. En el fons, potser que a algú d'ells també el preocupa políticament, i per això no vol fer-ho».

«En aquests moments —continua Pérez Giner— el panorama és molt trist. Pel que fa a *La ràdio folla*, s'estrenarà en el mes d'agost a Madrid, en castellà i amb el nom de *Radio speed*. A Catalunya i Mallorca s'ha estrenat en català, però València depèn de Madrid d'una manera tremenda, ja els mitjans de difusió són totalment sucursalistes, i si estrenes a València sense que haja aparegut la foto del cartell als diaris de Madrid, no serveix de res. Després d'agost, ja veurem com solucionem l'estrena a València.»

L'argument empresarial

Pel que fa als propietaris, hem parlat amb Enrique Fayos i Emilio Pechuán, que són els qui controlen majoritàriament les sales de València i, per tant, segons els productors i distribuïdors, els qui s'oposen a les estrenes en català.

«Jo, com a exhibidor —ens ha manifestat Enrique Fayos— i fins i tot com a empresari escènic, no tinc cap problema, ja que al Teatre Olympia he tingut el Teatre Lliure. No tinc cap inconvenient d'estrenar en català, com no en tinc tampoc d'estrenar en anglès o en l'idioma que siga, sempre que la pel·lícula acompleisca uns mínims de qualitat. Dissortadament, jo,

què som professionals. Que ho faça el Ministeri, que no ha de tenir en compte els seus ingressos i les seues despeses i disposa de pressupostos. Nosaltres vivim d'açò i no ho podem fer. De tota manera, estem oberts a tot tipus de fórmules, com ara donar les pel·lícules en versió original amb subtítols en castellà, però la gent les rebutja».

Pechuán ens instà, per tenir més informació, a consultar el cap de programació de l'empresa, el qual ens constata que després de *La ciutat cremada*, l'empresa no havia contractat cap producció en versió catalana, i que el films d'Antoni Ribas va funcionar econòmicament bé. Resulta evident que Emilio Pechuán i el seu cap de programació no manejaven els mateixos resultats. D'altra banda, el públic tampoc no ha tingut tantes oportunitats per rebutjar o acceptar la fórmula.

¿I ara?

Al País Valencià, ara com ara, no hi ha cap resolució legislativa ni tan sols embastada destinada a incentivar les sales exhibidores. Tampoc no n'hi ha un responsable clar. A Catalunya s'han passat tots aquests anys amb l'absurd dilema de si era responsabilitat del Servei de Normalització Lingüística o del Servei de Cinematografia. Això ha portat a assajar diferents fórmules, mai satisfactòries.

Des del doblatge de grans produccions, com ara *L'Home elefant*, *Excàlbur*, *Carros de foc*, *El retorn del Jedi*, *Monsenyor*, *Veredict final...* fins a la creació d'una sala d'exhibició exclusivament en català, com és el cinema Arcàdia.

Aquestes línies d'actuació, però, actualment estan tàcticament abandonades. La sala Arcàdia tancarà en un futur pròxim, ja que la seua creació responia més a una eixida conjuntural que no a un plantejament seriós. D'altra banda, la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, durant aquests anys ha seguit una política de subvenció a la doble versió, que tampoc no ha tingut gran èxit.

A hores d'ara hi ha pendent d'aprovació un projecte que subvencionaria les produccions pròpies de qualitat, a canvi que les cintes s'estrenassen en català. Com també hi ha una proposta perquè, a través de la Direcció General de Política Lingüística, se subvencionen les sales d'exhibició en català. El problema, però, tampoc no està resolt. Al País Valencià, encara és una utopia. □

«Pa d'àngel», de Bellmunt, un cas aïllat.

Emilio Pechuán, l'empresari més fort, quant a sales, de la ciutat de València —una de les quals és l'Artis—, ha volgut desmarcar, com Fayos, el govern de l'empresa i la negativa a les versions en català. «És tergiversar la realitat —ens ha assenyalat— dir que són les sales exhibidores les que no volen estrenar en català. En realitat, és el públic. Nosaltres treballem solament per donar al públic allò que vol, i, sempre que hem donat al públic per a elegir entre la versió catalana i la castellana, el públic s'ha inclinat per la castellana».

«El que no podem fer —continua Pechuán— és anar contra corrent per-